



Olje- og energidepartementet
Postboks 8148 Dep,
0033 Oslo

Klagen sendes via nve@nve.no

Partnere:

Advokat Sten Løitegaard (H)
Advokat Johan Henrik Frøstrup (H)
Advokat Hilde Sannes Holløkken

(H) = Møterett for Høyesterett

Fullmektig:

Advokatfullmektig Trine Billehaug

Postadresse:
Postboks 73, 3901 Porsgrunn

Telefon:
Epost:
Hjemmeside:

+47 35 93 19 00
loitegaard@lov.as
www.lov.as

Besøksadresse:
Nordengården, Storgt. 136
3915 Porsgrunn

Porsgrunn 4. desember 2020
Vår ref.: 4477/122964
Deres ref.:

KLAGE OVER KONSESJON TIL NEDLEGGING AV KONGENS DAM I HELLESTVEDTVANN I BAMBLE KOMMUNE, VESTFOLD OG TELEMAR.

1. Innledning.

NVE har i konsesjonsvedtak av 13. oktober då. gitt Vestviken Utvikling AS tillatelse til å nedlegge (rive) Kongens dam i medhold av vannressursloven § 8. Klagefristen er satt til den 4. desember. då.

Bamble kommune påklager vedtaket til Olje- og energidepartementet i det kommunen mener vedtaket ikke i tilstrekkelig grad hensyntar de store allmenne interessene vassdraget representerer for hele regionen samt at vassdraget er varig vernet i Stortingets vedtak i Verneplan I.

Kommunen klager prinsipalt over rivingsvedtaket, subsidiært over at det ikke er stilt vilkår for å opprettholde en minimumsvannstand ved at terskeldammen bak Kongens dam må opprettholdes og utbedres.

Bamble kommune viser til sin tidligere innsendte høringsuttalelse. Etter at høringsuttalelsen ble sendt inn har dammen blitt overført fra Bamble Bruk AS til Vestviken Utvikling AS og søknaden om nedleggelse står nå i dette selskapets navn. Grunnen under dammen er ikke overført og eies fortsatt av Bamble Bruk AS.

2. Nærmere om allmenne interesser i området.

Arealet rundt Kongens dam er fra 2015 avsatt til LNF i arealplanen med underformål; «*bade plass, padling, skøyter, parkering, gammel ferdselsåre til Drangedal.*» I hovedrevisjonen sak 55/15 Bamble kommunestyre s. 28 ble Kongens dam satt i temagruppe «*Grøntstruktur – friområde*». Planstatus er «*Fremtidig friområde/park*».

Bamble kommune har startet opp regulering av området som omfatter dammen og området rundt inklusive deler av vannspeilet i Hellestvedt vann med samme formål som i kommuneplanens arealdel. Hensikten er å tilrettelegge området som et regionalt rekreasjonsområde. Vannflaten er av vesentlig betydning for målet og kvaliteten i planen.

NVE opplyser i «*Bakgrunn for vedtak...*» at ved riving av Kongens dam og den bakenforliggende nåledammen vil vannspeilet i Hellestvedtvann vil bli redusert med ca. 8,5 meter. Dette vil medføre betydelige konsekvenser for friluftslivet og vannmiljøet i Hellestvedtvann med sideelver. Tilkomsten til hyttene langs vannet vil bli vanskeliggjort og erosjonen fra elvebredden vil bli betydelig frem til situasjonen stabiliserer seg og «revevegetasjonen» er etablert naturlig. Hvor lang tid dette vil ta og i hvilken grad det vil medføre varige endringer er ikke opplyst men det må påregnes årtier. Vassdraget er mye brukt til friluftsliv og fiske for lokalbefolkningen og befolkningen i hele Grenlandsområdet (110 000 mennesker). En senkning av vannstanden med 8,5 meter vil påvirke naturopplevelsen og endre den nedre del av vassdragets uttrykk dramatisk.

NVE erkjenner at riving av dammen vil «.. påvirke deler av vernegrnlaget i verneplanen for Herrevassdraget, og rikspolitiske retningslinjer for vernede vassdrag.»

Samtidig erkjenner NVE at den beste løsningen hadde vært at dammen ble rehabilitert. Samfunnsmessig erkjenner NVE at det er den dårligste løsningen at dammen blir revet. Bamble kommune mener NVE i sin saksbehandling har vektlagt disse forholdene i for liten grad.

Etter vannresl. § 35 nr. 8 skal vassdragsmyndigheten legge «.. vesentlig vekt på hensynet til verneverdiene» ved vurdering av konsesjon for tiltak i et vernet vassdrag.

I forarbeidene (Ot.prp. 39 (1998-1999)) er plikten klargjort slik: «*Tredje punktum setter særlige krav til begrunnelsen for konsesjon av hensyn til verneverdiene i et vernet vassdrag. Begrunnelsen skal vise om og i tilfelle hvordan de ulike verneverdier vil bli berørt av det tiltak som får konsesjon, og hvorfor dette ikke har vært ansett avgjørende.*»

Riving av den største dammen, nederst i vassdraget har en betydelig innvirkning på verneverdiene i vassdraget. Hvordan de ulike verneverdier vil bli berørt er imidlertid lite vurdert i vedtaket som påklages.

3. Rikspolitiske retningslinjer for vernede vassdrag.

Verneplanen for vassdrag er ikke kun rettet mot kraftutbygging. Andre inngrep i de sikrede områder som kan redusere deres verdi for naturvern, friluftsmål og vitenskap må etter de rikspolitiske retningslinjene (RPR) for vernede vassdrag søkes unngått. Vannet er også tilkomsten til eiendommer lenger innover i vannene.

Herrevassdraget ble vernet i Stortingets Verneplan I 1973. Vernet omfatter hele vassdraget med nedbørsfelt.

RPR gjelder et vassdragsbelte som omfatter vannstrengen (hovedelver, sidebekker, sjøer og tjern) og et område på inntil 100 meters bredde ut fra vannstrengen. Retningslinjene gjelder også andre deler av nedbørsfeltet der det er dokumenterte verneverdier, jfr. pkt.1.

RPR er førende ikke bare for kommuner og fylkeskommuner men og for statlig fagmyndighet som NVE. RPR skal ligge til grunn for planlegging etter plan- og bygningsloven, og skal tas med under vurdering av enkeltsaker for øvrig. Det innebærer at både kommuner og sektormyndigheter må ta hensyn til vernede vassdrag i sin planlegging og virksomhet, jfr. pkt.2.

Formålet bak vernet av vassdrag er i RPR pkt. 3 beskrevet å;

«a. unngå inngrep som reduserer verdien for landskapsbilde, naturvern, friluftsliv, vilt, fisk, kulturminner og kulturmiljø

.....

*c. sikre og utvikle friluftslivsverdien, særlig i områder nær befolkningskonsentrasjoner,
d. sikre verdien knyttet til forekomster/områder i de vernede vassdragenes nedbørfelt som det er faglig dokumentert at har betydning for vassdragets verneverdi, ...»*

Alle de tre formålene er dekkende for Herrevassdraget. Dersom Kongens dam rives som vedtatt vil verneformålet etter kommunens skjønn bli vesentlig redusert, både som følge av rivningen av dammen som historisk markør og den kraftige nedtrappingen av Hellestvedtvann som følger av tiltaket. NVE har i sin konsesjonsbehandling ikke vektlagt disse viktige hensynene bak vernevedtaket tilstrekkelig.

I sine krav til dokumentasjon har NVE gjort følgende vurdering av dammen:

«Dammer i Herreelva har regulert vannet i over 500 år fra de tidligste sagbruk og kverner til blygruver, jernverksdrift, cellulosefabrikk og til dagens vannforsyning i Bamble kommune. Dagens dam og miljøet langs elva illustrerer et meget gammelt og kompakt industriområde basert på vannkraft, og har derfor stor vassdragshistorisk fortellerverdi. Den fint utformede og solide murdammen er et av få fysiske spor etter virksomhetene med utgangspunkt i Herreelva.

Herreelva er et vernet vassdrag siden 1973. Området har i kommuneplanen status som LNF-område. Samlet sett gjør alle disse momenter Kongens dam til et viktig kulturminne i nasjonalt perspektiv.»

Alene dammens viktighet i et «nasjonal(t) perspektiv» tilsier at det ikke gis konsesjon til nedleggelse før det er gjennomført en utredning og dokumentasjon for hvilke konsekvenser nedleggelsen vil medføre for hensynet bak vernet av vassdraget.

NVE skriver bla. at det ikke er vurdert konsekvensklasse av sperredammen oppstrøms Kongens dam for å holde vannspeilet i Hellestvedtvann på et høyere nivå, s. 25 og på s. 23 vurderes konsekvensen av nedleggingen av dammen som «..negativ for området bruk til friluftsliv.».

Til tross for erkjennelsen av negative følger for friluftsliv, brukerinteresser og landskap, alle forhold som skal hensyntas i et vernet vassdrag, stilles det i vedtaket lite konkrete krav til tiltak overfor søker. NVE skriver om dette på s. 23, fjerde avsnitt andre setning at det «..bør planlegges avbøtende tiltak....» for å motvirke de mest negative følger av tiltaket.

Nærmere om vilkår nedenfor under pkt. 5.

4. Bamble kommune har iverksatt regulering av området.

Som nevnt ovenfor under pkt. 2 har kommunen igangsatt regulering av området til friområde mv.

Hensikten med planarbeidet er ivaretagelse av natur- og friluftsmål, vern av kulturmiljø og friluftsområder, sikre allmennhetens bruk og vern av sjø og vassdrag med tilhørende strandsone herunder områder for ferdsel, fiske og natur- og friluftsområder. Formålet med planarbeidet er å sikre og tilrettelegge for allmennhetens bruk av området, bla ved at vannspeilet i Hellestvedtvann beholdes på et nivå som sikrer områdets vernestatus samt natur- og friluftsmål.

Kommunestyret vedtok i møte 23.9.2019 et bygge- og deleforbud i medhold av plan og bygningsloven § 13-1. Det midlertidige forbudet omfatter alle tiltak. Dette gjelder, i tillegg til byggetiltak også andre fysiske tiltak, herunder deling og bruksendring.

Oppstart av reguleringsarbeidet har blitt meddelt NVE i god tid forut for at NVE fattet sitt rivingsvedtak i konsesjonssaken.

I utgangspunktet gjelder ikke krav til reguleringsplan for konsesjonspliktige vassdragsanlegg «.. for produksjon av energi etter energiloven eller vassdragsreguleringsloven» jfr. Ot.prp. nr. 32. (2007-2008)

Kraftproduksjonen har vært nedlagt ved Kongens dam siden slutten av 1970 tallet. Kongens dam har etter dette ingen funksjon som «...konsesjonspliktige anlegg for produksjon av energi etter energiloven, vannressursloven eller vassdragsreguleringsloven.»

Uansett åpner forarbeidene til plb. § 12-1 for at kommunen kan regulere tiltaket, jfr. Ot.prp. nr. 32. (2007-2008) pkt. 6.12:

«I siste punktum slås det fast at krav til reguleringsplan ikke gjelder for konsesjonspliktige anlegg for produksjon av energi etter energiloven, vannressursloven eller vassdragsreguleringsloven. Kommunene kan likevel regulere tiltaket dersom de ønsker det. Reguleringsplanprosessen må da settes i gang på et tidlig tidspunkt slik at en får en prosessuell samordning med behandling av tiltaket etter bestemmelsene om konsekvensutredninger i plan- og bygningsloven og behandlingen etter energi- og vannressurslovgivningen. Det vises til nærmere omtale under kapittel 3.6.2» (vår understreking).

I den foreliggende sak gjelder det spørsmål om å rive en gammel dam hvor det ikke lenger produseres energi med eller uten konsesjon.

5. Adgangen til å stille vilkår etter vannrl. § 41 jfr. § 26.

NVE har i sitt konsesjonsvedtak lagt til grunn at søknad om nedlegging skal innvilges om ikke særlige grunner taler imot. I denne sammenheng vises til forarbeidene til vannresl. §41.

Bamble kommune mener at NVE ikke hensyntar i tilstrekkelig grad forarbeidene til bestemmelsen.

I Ot.prp. nr. 39 (1998-1999) i pkt. 12 om nedlegging av vassdragstiltak s. 181, uttales:

«Der viktige allmenne interesser taler for videre drift, vil eieren gjennom strenge vilkår for nedlegging oppfordres til å finne alternative løsninger. Dette kan resultere i konstruktive løsninger som f.eks. at eier avsetter midler til et fond til bruk for andre som ønsker å drive anlegget videre,»

Konsesjonsmyndigheten kan med andre ord stille vilkår i forbindelse med nedleggelsen § 41, annet ledd) jfr. § 26. Med videre drift må innfortolkes at dammen ikke rives, selv om produksjonen er opphørt.

Forarbeidene til vannressursloven behandler ikke vernede vassdragene i relasjon til nedleggelse av vassdragsanlegg.

Subsidiært at om dammen må rives av sikkerhetshensyn må det stilles krav om at den bakenforliggende sperredammen beholdes og utbedres.

Lovlige hensyn vil bla kunne være for å fremme sikkerhet mot skade på mennesker, miljø eller eiendom, sikre en best mulig landskapsmessig tilpasning og å opprettholde det naturlige liv i vassdraget, jfr. § 26, første ledd:

«Det kan herunder settes vilkår for å

- a) sikre mot skade gjennom konstruksjons- og funksjonskrav og krav til nødvendig vedlikehold av vassdragsanlegg;*
- b) sikre opprydding eller tilbakeføring ved nedlegging;*
- c) tilpasse tiltaket til annen aktuell utnytting;*
- d) gi adgang for andre til å ta del i vassdragstiltaket;*

- e) avbøte skader og ulemper ved eldre tiltak i vassdraget, herunder ved gjenåpning av bekker, reetablering av kantsoner og annen restaurering av naturområder, dersom det står i rimelig sammenheng med hva konsesjonen gjelder.»*

Sperredammen er ikke stor; ca. 7-10 meter i toppen til 5-3 meter i bunnen x 3-4 meter høyde. Bamble kommune er uenig i at det ville være *«.. omfattende og kostbar rehabilitering eller nybygg...»* som må til, slik NVE hevder på side 25, tredje avsnitt. Kommunen vil anslå at kostnadene for å etablere en sikker terskeldam vil ligge i størrelsesorden en million kroner.

Anlagt som en terskeldam vil sperredammen ligge i klasse null og kreve minimalt med tilsyn og vedlikehold. En terskeldam ville kunne sikre et minimum av vannspeil i Hellestvedtvann. På denne måte ville også Stortingets vernevedtak bli imøtekommet på en helt annen måte enn tilfellet er ved det foreliggende konsesjonsvedtaket.

Konsesjonsmyndigheten må subsidiært pålegge søker konkrete avbøtende tiltak for å redusere innvirkningen av negative følger av riving av dammen. Så langt er det kun stilt krav om opparbeidelse av ny adkomst til vannet ved dammen. Det må stilles krav om minstevannstand i Hellestvedtvann av hensyn til grunneiere og friluftsjakter. For å oppnå dette må en sperredam etableres.

6. Avslutning.

Kommunens standpunkt kan oppsummeres slik:

- Kongens dam rives ikke.
- Dersom Kongens dam rives må sperredammen opprettholdes og minstevannstand og nødvendige avbøtende tiltak for å ivareta reguleringen for området og vernehensynene må fastsettes.
- Bamble kommune har tilbudt seg å overta eiendomsretten til dammen og grunnen under, på vilkår. Dette har eierne motsatt seg, uvisst av hvilken grunn.

Konsesjon til nedleggelse skal etter vannrl. § 41, annet ledd gis om ikke særlige grunner taler imot. I denne saken vil tillatelsen påvirke vernehensynene bak Stortingets vern av vassdraget i betydelig grad og Bamble kommune mener dette er vesentlige hensyn som taler mot å gi konsesjon på riving.

Subsidiært mener Bamble kommune at det må stilles omfattende vilkår for å imøtekomme en rivingstillatelse i et vernet vassdrag. Vilklårene stilt i NVE sin tillatelse er få og svake og har i liten grad kompenserende virkning for ulemper som påføres vassdraget.

Etter vannresl. § 41, tredje ledd er det adgang til å gi konsesjon til nedlegging av anlegget, uten full fjerning og tilbakeføring, forutsatt at tiltaket ikke medfører økt fare eller skade.

Dette bør kunne oppnås ved at konsesjonsvilkårene konkret vurderer vernehensynene i vassdraget basert på hvordan verneverdiene blir berørt.

Med hilsen

Sten Løitegaard

Kopi: Bamble kommune Rådhuset, 3970 LANGESUND